Sara Launio

19.11.2024

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta

Viite: HE 149/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi terveydenhuoltolain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi

Palveluverkon uudistus ohjaa palvelujärjestelmän toiminnallista muutosta

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) viittaa aiempaan lausuntoon (THL/2346/4.00.00/2024 17.6.2024 Lausunto), johon nähden nyt esitettävän lausunnon tiivistelmä on lähes identtinen huomioiden pienet muutokset valtion tarkastusviraston viittausten osalta. THL esittää otsikon lausuntopyynnöistä huomioinaan seuraavaa:

THL näkee esityksen tavoitteet kannatettavina pyrittäessä turvaamaan väestön palvelut henkilöstöresurssien niukentuessa. *Esitys ohjaa palvelujärjestelmää kohti toiminnallista muutosta, jossa palveluita tuotetaan joustavammin hyödyntäen erilaisia liikkuvia, etä- ja digipalveluita sekä henkilökunnan joustavampaa toimintaa.* Esityksellä pyritään ennakoimaan valmistuvien sote-alan ammattilaisten sijoittumista kriittisiin toimintoihin uusien toimintaperiaatteiden mukaisesti. *THL katsoo, että tätä joustavuutta palvelujärjestelmän suunnittelussa tulisi edelleen kannustaa, jotta kansallinen ja yhteistyöaluetasoinen yhteistyö tosiasiallisesti toteutuu merkityksellisellä tavalla väestön parhaaksi.*

Esityksen vaikutusten arviointiin liittyy merkittäviä epävarmuustekijöitä niin väestön kuin ammattilaisten käytöksen osalta, jos palveluverkkoa ja palveluiden toimintaperiaatteita muutettaisiin. Käytettävissä ei myöskään ole kattavaa tietojohtamisen välineistöä, jonka perusteella lopullisia vaikutuksia voisi luotettavasti ennakoida.

Palvelujärjestelmää on erityisesti perusterveydenhuollon yöaikaisen palveluverkon osalta muutettu rajusti viimeisen kymmenen vuoden aikana. Vastuu ikääntyneen väestön palvelukokonaisuuksista on suurin osin perusterveydenhuollossa.

Sara Launio

19.11.2024

Ikääntyneen väestön osalta päivystykseen ajaudutaan usein perusterveydenhuollon keinoin hoidettavan, mutta kotona pärjäämistä haastavien vaivojen vuoksi. Tätä kokonaisuutta tulee huomioida yöaikaista päivystyskokonaisuutta suunniteltaessa, jotta vältytään raskailta ja tarpeettomilta erikoissairaanhoidon prosesseilta.

Palvelujärjestelmän kokonaisuuden suunnittelun merkitystä on Valtion tarkastusviraston tarkastuskertomuksessa tuotu esille osana vaikutusten arviointia. VTV painotti, että palveluverkkoon kohdistuvia lainsäädännön uudistuksia tulisi myös huolellisesti seurata. Erityisenä huolena perusterveydenhuollon päivystyksen osalta voimakkaan keskittämisen vaikutuksina tuotiin esiin tarpeetonta erikoissairaanhoidon prosessien hyödyntämistä yhteispäivystyksissä myös perustasoisten potilaiden diagnostiikassa ja hoidossa.

Esitykseen liittyy kaikille hyvinvointialueille kohdistuva budjettivaikutus sen myötä, että perusterveydenhuollon yöpäivystyksen mahdollistaminen esitetään evättäväksi tietyillä paikkakunnilla. *THL ei tunnista esityksessä hyvinvointialueille kohdistuvaa järjestämisvastuun tai tehtävien muutosta.* Laskennallinen budjettivaikutus näyttäytyy teoreettisena em. syitten takia.

Elektiivisen leikkaustoiminnan osalta THL näkee esityksen kannatettavana. Toimeenpanossa tulee kuitenkin huomioida, että leikkaavia kirurgeja ja tiettyjä erityistarvikkeita lukuun ottamatta leikkaussalien henkilöstö ja muu resurssi on pääsääntöisesti sairaalan yhteistä resurssia. Esitetyn leikkaustoiminnan sääntelyn muutoksen toimeenpanossa tulee huolehtia, että raskaan kirurgian keskittämiseen on tosiasiallisesti riittävä kapasiteetti eikä siirto johda hoitoon pääsyn viiveiden kasvuun tai heijastu toisten potilasryhmien hoitoon.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos kannattaa sosiaalipäivystystä koskevan sääntelyn väljentämistä siten, että hyvinvointialueet ja Helsingin kaupunki voivat itse alueellisten olosuhteiden mukaan harkita, missä tiloissa sosiaalipäivystys järjestetään ja miten sitä toteutetaan. Väljentäminen ei saa heikentää sosiaalipäivystyksen järjestämisen velvoittavuutta ja yhdenvertaista saatavuutta tai sivuuttaa jo tehtyä kehittämistyötä.

Sara Launio

19.11.2024

Olennaista on huolehtia siitä, että sosiaalipäivystys, terveydenhuollon päivystys ja muut toimijat tekevät tarpeen mukaan joustavasti yhteistyötä. Sosiaalipäivystyksen saatavuus ja saavutettavuus eri väestöryhmille tulee turvata tilaratkaisuilla ja mahdollistamalla asiakkaille riittävän monipuoliset yhteydenottotavat. Työntekijöiden tulee voida tehdä liikkuvaa työtä siten, kuin pitkät välimatkat ja asiakkaiden akuutit tilanteet edellyttävät. Lisäksi terveyssosiaalityön roolia päivystyspalvelujen yhteyttä tukevana toimintana olisi hyvä selkeyttää. Liikkuvan työn tarpeen kasvu ja mahdolliset terveydenhuollon päivystysjärjestelmään tehtävät muutokset voivat lisätä sosiaalipäivystyksen resurssitarvetta.

Pääjohtaja Mika Salminen

Johtaja Piia Aarnisalo